

1915, 11 listopada, Pozycja pod Kołkami nad Styrem - List do Kazmierza Sosnkowskiego na pozycji pomiędzy Wołczeckiem a Miedwieżem Wielkim i Kostiuchnówką.

Pozycja pod Kołkami, 11 XI [1915]

Moi Drodzy!

1.) Położenie nasze bez zmiany: pozycje te same, obsada ta sama. Mamy ściśle rozkaz trzymania się czystej defensywy, nawet dalsze patrole są zakazane, a że Moskale, jak się zdaje, mają taki sam rozkaz, więc z obu stron idzie usilna praca fortyfikacyjna, przerywana od czasu do czasu przez ogień artylerii. Mamy nowego komendanta korpusu [Georga] Lehmana¹ i nowego dywizjonera Miżewskiego², Polaka. Zdaje się, że obaj ludzie nieźli, tylko jak zwykle podczas wojny pozycyjnej, pisanina i kancelaria wzrasta w przerażający sposób.

2.) Belina³ ma posłać do Was 10 kawalerzystów, prawdopodobnie już to uczynił, dałem mu wczoraj odpowiedni rozkaz.

3.) Przysłano nam jakichś nowych oficerów rachunkowych, po jednym na pułk, od 4 A[rmee-]E[tappen-]K[ommando]⁴. Czesi obaj, ale przestraszyli się języka polskiego i nie wiem, czy nie uciekną.

4.) Z następnym listem pošlę do Was Kostka⁵, dacie mu jedną z wakujących kompanii.

5.) Trzeba już pomyśleć o wysłaniu kogoś do Warszawy z pieniędzmi. Może zrobić to przez Maniusia⁶, o ile nie znajdzie się lepszy kandydat.

6.) Stachurkowi⁷ powiedzcie, że dr Kołłataj⁸ zachorował i wyjechał, zdaje się na zawsze. [Mieczysława] Kapellnera⁹ mianowałem porucznikiem (ma nominację austriacką) i kazałem mu objąć na razie zarząd Anstaltu¹⁰ po Kołłataju. Dra [Mikołaja] Kwaśniewskiego¹¹ wyciągnąłem z szeregów i dałem go na miejsce Kapellnera.

7.) Główną jednak wydaje mi się rzeczą w terażniejszych stosunkach obstawienie tyłów w Komendzie Grupy [Legionów] u [Zygmunta] Zielińskiego¹². Przy takiej masie rannych i chorych, których wyprawiliśmy obecnie. Trzeba koniecznie pomyśleć o obronie tego materiału ludzkiego od zachłanności nowych formacji. Słyszałem, że Zieliński nie jest taką swołoczą czarno-żółtą, jak to był [Wiktor] Grzesicki, i że przy nim obrona pójdzie łatwiej. Wydaje mi się, że Ryś¹³ byłby najodpowiedniejszym, dlatego chcę, byście go jak najprędzej do mnie przysłali. Najlepiej byłoby, gdyby pojechał na razie na tyły jako chory. Rojana¹⁴ się odwoła, a na jego miejsce wyznaczę Rysia. Będzie to miało i tą dobrą stronę, że Ryś po Zielińskim będzie najstarszą rangą w całym interesie.

8.) Wściekle oczekuję skutków tego listu oficerskiego w N[aczelnym] K[omitecie] N[arodowym]¹⁵. Tak dokuczała mi ta beznadziejność tutaj i to głupie położenie, w którym się znajdujemy, tęsknię wprost do skandalu i rozerwania pęt.

9.) Czy nie słyszeliście czegośkolwiek o artylerii, czy gotowa do wymarszu, abym mógł jej dać rozkaz wymarszu do mnie.

10.) Mieliśmy dziś w nocy potop, zalało nam wszystkie okopy i ziemianki, u mnie deszcz lał w pokoju nieledwie jak na dworze. Będę miał na pewno masę chorych.

11.) To już chyba już wszystko, uściśnienia i ukłony.

J[ózef] Piłsudski

Odpis, maszynopis.

AAN, Oddział VI, Archiwum K. Świtalskiego, sygn. 9, k. 209. Odpis Kazimierza Świtalskiego z oryginału. Oryginał listu przechowywany do 1939 r. w Archiwum Instytutu Józefa Piłsudskiego w Warszawie. W lewym górnym rogu pieczęć inwentarzowa Instytutu Józefa Piłsudskiego w Warszawie z opisem archiwalnym: "Archiwum / Dział I A / No 57". Oryginału nie znaleziono.

¹ Georg Lehmann — generał austriacki, dowódca korpusu kawalerii.

² Miżewski — oficer austriacki.

³ Władysław Belina-Prażmowski.

⁴ Dowództwo Etapów 4 Armii.

⁵ Wacław Kostek-Biernacki.

⁶ Marian Kukiel.

⁷ Stanisław Rouppert.

⁸ Jan Kołłątaj-Strzednicki (1883-1944) — lekarz, generał Wojska Polskiego, przed 1914 członek Związku Strzeleckiego, IX 1914 - VII 1917 w Legionach Polskich, lekarz IV batalionu, potem artylerii II Brygady, komendant sanitarny III Brygady, komendant szpitala w Lublinie, lekarz 4 pułku piechoty i szef sanitarny III Brygady (1915 kapitan), po kryzysie przysięgowym internowany w Szczypiornie i więziony w Niemczech, 1918-1924 w Ministerstwie Spraw Wojskowych, 1924-1930 szef sanitarny Dowództwa Okręgu Korpusu I Warszawa, 1930 generał brygady, 1930-1939 komendant Centrum Wyszkożenia sanitarnego w Warszawie i inspektor Służby Zdrowia Wojska Polskiego, po kampanii wrześniowej 1939 kierownik PCK na Węgrzech, rozstrzelany przez Niemców.

⁹ Mieczysław Kapellner () —

¹⁰ Anstalt (niem.) — zakład.

¹¹ Mikołaj Kwaśniewski (1871-1940) — lekarz, działacz polityczny, pułkownik Wojska Polskiego, 1915-1917 lekarz I Brygady Legionów Polskich, po kryzysie przysięgowym internowany w Beniaminowie, 1918-1926 w Wojsku Polskim, 1926 naczelnik wydziału w Urzędzie Wojewódzkim we Lwowie, 1926-1927 starosta w Stolinie, 1927-1928 wojewoda tarnopolski, 1928-1935 krakowski i 1935 poznański, 1935-1938 senator, prezes Związku Legionistów w Krakowie, 1937 współorganizator Klubu Demokratycznego w Warszawie i Krakowie.

¹² Zygmunt Zieliński (1858-1925) — oficer austriacki, generał Wojska Polskiego, po wybuchu wojny 1914 przydzielony do służby w Legionach Polskich, IX 1914 - IV 1915 dowódca 2 pułku piechoty II Brygady, od 25 VIII 1915 komendant Grupy Legionów Polskich w Piotrkowie, a następnie w Kozienicach, 1916 komendant III Brygady, 1917 komendant Legionów Polskich, a później Polskiego Korpusu Posiłkowego, 1918 internowany przez Austriaków w Huszt i Marmarosch Sziget, od 1918 w Wojsku Polskim (generał dywizji), 1919 generał broni, 1921-1923 dowódca Okręgu Generalnego Poznań i Pomorze, 1923 przeniesiony w stan spoczynku.

¹³ Mieczysław Ryś-Trojanowski.

¹⁴ Jerzy Śladki, ps. „Rojan” (1881-?) — nauczyciel, członek stowarzyszenia młodzieży socjalistycznej i postępowej „Życie” we Lwowie, działacz ruchu niepodległościowego, członek ZWC i Związku Strzeleckiego, od 1914 w Legionach Polskich, 1915-1916 oficer Komendy Legionów Polskich.

¹⁵ Zob. Nr , przyp. 1.